

Александра Татић

ЈУ Медицинска школа

Бања Лука

Кочићево перо

Тема за стручно усавршавање

Бања Лука, 2019.

Увод:

Петар Кочић је својим умом, срцем и дјелом (мишљу) задужио човјека да бар понекад покуша да осјети снагу која избија из сваког слова које је оставило дубоке трагове у свим истинским доживљајима босанског села и босанске природе.

Изгледа да је перо из тог села толико прирасло срцу пјесниковом да га је он заувјек понио са собом и њиме писао по души својој која управо том народу припада те тако направио оранице и на њима исписао и описао: истините мејданције свога Змијања те пред нама стоје постојано ликови Мрачајског протe, Мргуде, Ђуре, Јаблана, Маркана, Јуре Пилиграпа, Смаје Субаше, просјака, љубитеља ракије мајке, Илице Одалице и Лазице Вуцалице, те се кроз мећаву тихо појави гроб слатке душе. Описао је Симеуна Ђака на његовом путовању кроз просторе и времена, поноћне и прољетне звуке, кроз сузе у одбљеску звијезда. Те сузе су најсјајније у јеликама и оморикама његовим, а кроз маглу, у магли, у свјетлости пјевао је о младости, молио и туговао, а о слободи сањао.

Усамљен горштак је био Петар Кочић. Туга је морила њега због ропства и намета, неправде и отимања, немилости и страдања, али га није ослободила искрене радости сваки пут када је о истини вјешто свједочио. Била је то борба унутрашња и снажна, толико снажна да ниједан човјек из народа Петровог не може остати слијеп и глув, већ мора осјетити силу те борбе и снагу жеље за правдом, истином и слободом.

Колико је само писама написао ближњима и пријатељима, човјеку и народу о борби за језик и земљу родну и плодну. Његов језик је био језик човјека из његовог народа, био је вапај и вика која се чује у свим крајевима свијета и у свим срцима народа расијаног.

Проза и лирика пишчева допире до најдубљих дијелова душе те позива на радовање јер нада у слободу не умире никада. Она је као и Јеванђеље уписана у крв нашег народа, а нада у побједу добра вјечно живи јер је умио да насмије човјека заробљеног и исмије све непријатеље откривајући њихове нечасне намјере. Имао је вјеру и снагу да говори о истини јер се она не може сакрити нити закопати у гроб. Управо зато и пјева о слаткој души којој никакво зло не може наудити.

Љубав према отаџбини

Живот и дјело Петра Кочића свједоче о његовој љубави према отаџбини, српству, према завичају и човјеку, о трагичном доживљају ропства под туђином, о односу према природи, у којем се дубока везаност за врлетне босанске предјеле мијеша са страхом од потмулих стихија. У свом књижевном раду пером својим је записао судбину народа српског у његовој вјечној борби за слободу. Управо зато, Петар Кочић није био само приповједач и пјесник из народа, већ је био велики политички борац, народни трибун и револуционар.

По рођењу Крајишник, с епског Змијања, из свештеничке породице, студирао је славистику у Бечу и, последице краћег службовања у Србији, вратио се у Босну. Тада почиње његова снажна политичка активност. Писао је чланке против аустријске управе, учествовао је у великом радничком штрајку (1906), уређивао је политичке листове **Отаџбину** и **Развитак**. У босанском сабору је као посланик држао ватрене говоре у којима се залагао за интересе сељака и радника те је због тога провео двије године у тамници. Читав његов књижевни рад је проткан и прожет борбом за ослобођење.

Ликови у његовим дјелима су оличење завичајне природе, њене снаге и дивљине.

О томе најбоље свједоче његова сатирична дјела **Јазавац пред судом** и **Суданија** у којима се на хумористичан начин супротставља аустријским властима и суду те описује снагу духа свога народа који никада не одустаје од борбе и који је свјестан да се за слободу мора борити. Та дјела су стално на граници између игре и живота.

У Вуковом **Рјечнику** је описано колико је наш народ његовао игре и како су му игре помагале у тешким тренуцима и животним недаћама. Игра је била свјетлост коју је Кочић танано лирски описао у својим пјесмама. Дух народа је вијековима за том свјетлошћу животворном трагао, а трага и данас. Та борба још увијек није завршена као што ни пут сваког народа није исти.

Посебно ваља истаћи његове ријечи о страдању језика и његове оригиналне чистоте и љепоте, језику који је у одређеним историјским тренуцима био сачуван само у народу.

У редовима наше интелигенције се писало најнечистије и најнеправилније јер је **утицај нове управе и њених установа на наш језик штетан и тако очигледан да морамо страховати да нам се наш красни језик, најљепши међу словенским језицима, сасвим не исквари, не изблиједи, не изгуби сву ону своју кристалну јасност и љупку звучност којој готово равне нема. Ми смо добили у књигама, у новинама, законима, наредбама, по школама и по судовима некакав језик који стоји у врло лабавој, често пута, ни у каквој, вези са живим народним говором.**

Петар Кочић *За српски језик*

Кочићев печат

Грађу за своја дјела Петар Кочић је налазио у свом окружењу, у ликовима људи које је познавао, у догађајима којима је био свједок или сам учествовао. Посебно је успијевао да дочара амбијент наглашавајући утицај средине на људе и познавајући добро фолклорно наслеђе своје средине. Понегдје, његови ликови носе његове идеје и тон је изразито личан па чујемо јауке и пркосе, бунтовну снагу људи свог завичаја. Сви ликови су потпуно утопљени у животну стварност, потпуно сједињени са микросвијетом којем припадају, а изједначени са свим раздорима и страдањима народа који су имали сличну судбину.

О Кочићевим јунацима Исидора Секулић каже да су то људи ћутања и неповјерења, наглине, људи ракије и њених испарења која увеличавају стварност, људи ноћних разговора, очеви стармале дјеце и другови горких шалција, људи узбуђених машта и силине и пасјалука.

Једним својим дијелом јунаци су изразити горштаци и носиоци патријархалног, епског и колективног менталитета и херојства, а другим дијелом су то мирни и тихи планинштаци, благе природе и топлог срца. При томе су обликовани тако да снажно долазе до изражаја и њихова лична обиљежја, психички ломови, еротска енергија, а затим бујна имагинација, свијет легендарних представа, те наизмјенична оптимистичка и песимистичка, ведре и суморна, трагикомична спознаја живота и судбине. Без обзира на сопствена обиљежја, ови јунаци су оличење колективног менталитета, а у памћењу нашег народа велику улогу има усмена народна традиција.

Сликајући своје јунаке, земљаке, Петар Кочић је много пазио на њихово достојанство и њихов изглед. Увијек високо уздигнута чела и у најтежим ситуацијама су спремни за досјетку и шалу, подвалу туђину, непоколебљиви родољуби, борци за правду, поносни и срчани.

Све је љуто, немирно, горопадно и тврдоглаво на овој планини и испод ове планине, говорио је Кочић о Крајишницима.

Земља, језик, људи, традиција у Кочићевим дјелима су обиљежени достојанством немањићког српства, поносом на косовско предање и светосавље.

Свијест о себи и свијест о другоме у многим Кочићевим дјелима је присутна у мотивисању ликова и догађаја, а исказана је појмовима идентитета, менталитета и стереотипа. Неријетко се јунаци Кочићеви пореде са **Дон Кихотом** или **Јовом**, јунацима који се супротстављају сваком злу и искушењу и чија борба превазилази људску снагу и напор. Њихова снага дјелује натприрода или читаоци могу чак да помисле да сулудо ти исти горостаси срљају у пропаст своју. Међутим, борба њихова не припада свакоме иако припада сваком човјеку из народа, свакој овчици из стада Пастировог.

У тренуцима вјере, човјек осјети снагу која се може описати само као божанска.

За њега препреке нема у борби са стварношћу која га спутава и одгони у бездане сумње и немоћи. Тако Кочићеви јунаци улазе у борбу срчано и одважно те својим примјером читаоцу нуде братство које извире из сваког слова пишчевог и у писцу видите брата, оца и мајку, најближе и најмилије, али у ријечи његовој видите и најљуће непријатеље човјекове који му тргају душу и кидају срце, а он одолијева јер није сам.

То су слова Кочићева и печат Кочићев, то је Кочићево завјештање.

Кочићево завјештање

Мисао о Кочићевом лику не можемо напустити, а да прије свега не поменемо његову ***Молитву:***

О, Боже мој велики и силни и недостижни, дај ми језик, дај ми крупне и големе ријечи које душмани не разумију, а народ разумије, да се исплачем и изјадикујем над црним удесом свога Народа и Земље своје. Поклони ми ријечи, Господе, крупне и замашне ко брда хималајска, силне и моћне ко небески громови, оштре и језиве ко свјетлице божје, и тирјанима неразумљиве ко што је неразумљива сфинга египатска роду човјечанском. Дај ми те ријечи и обдари ме, Господине мој, тијем даром својијем великијем и милошћу својом неизмјерном, јер ће ми срце свенути, јер ће ми се душа од превелике туге и жалости разгубати. (1907)

До висина православних и светосавских не уздиже Кочић само великане и вође народне, већ до тих висина уздиже и обичне људе, сељаке и тежаке, учитеље и калуђере, ђаке и чтеце и све Змијањце који су у својој једноставности и љепоти, непосредности и чистоти, својим патњама и страдањима, својом ванђелошћу и кандилошћу, слободарењем и сврзијарством, такође, свети.

Такав је и Петар Кочић као Змијањац и као писац, свет у љубави ка народу и земљи, свијетао у тами свих времена страдалних, поносан и пркосан због вјере и наде, достојан и достојанствен јер је био ратник. Он је чувар народног сна и сјећања, оног стварног и нестварног, видљивог и невидљивог, немоћног и моћног у истом тренутку, вјечног и савјечног које је уписано у крв народа од искона.

Из те крви и воде изворске, планинске, чисте и освјежавајуће, старе хиљаду година и нове јер сада тече, рађа се изнова, из пера ратника, завјештање Истине.

Закључак:

Кочићево перо посвећено је дјечи нашој која су заведена или расељена, изгубљена или немају времена да чују како их перо (ријеч) позива на борбу јер без борбе не могу побиједити силе туђинске нити без вјере и бриге о језику своме и о души својој могу поћи било куда са мишљу да иду у живот.

О раду и дјелу Петра Кочића није сувишно говорити или мислити да дјела његова о њему говоре, већ је потребно напиту се воде изворске и утолити жеђ за правдом и истином, окусити слободу о којој је наш сабрат, отац и учитељ пјевао, застати и послушнути вјетар са планине змијањске и окријепљен поћи даље. У живот...

Литература:

1. Кочић, Петар *За српски језик*
2. Страјнић, Никола *Петар Кочић, Сабрана дјела*
Бањалука – Београд 2002.
3. Секулић, Исидора *Петар Кочић савременост његова,*
Београд 1935.
4. Церовић, Вук *Крајишници Петра Кочића* (чланак)
5. *Отаџбина*, 1907, I, бр. 3
6. *Босанска вила*, 15-30 јул 1907, XXII, бр. 13-14, стр.